ڕەنجی بێوەری فەرهادەکان بۆ (شیرین)ی نیشتمان… هیوا ناسیح

خوێندنەوەیەک بۆ کتێبی (رەنجی فەرهادەکان)

لەم ماوەیەی پێشوودا کتێبی بیرەوەرییەکانی دکتۆر هەژار مەعروفم بە دیاری لە لایەن بەڕێزیەوە بەدەست گەیشت، پاش خوێندنەوەی وەک بەڵێنم پێیدابوو حەزم کرد وتارێکی لەسەر بنوسم، ئەم کتێبە ٤٣٣ لاپەڕەیە، ٣٣ لاپەڕەی کۆتایی وێنە و بەڵگەنامە لە خۆ دەگرێت، ساڵی ٢٠٢٠ لە باشور چاپ و بڵاوکراوەتەوە.

نوسەر ساڵی ١٩٥٤ لە سلێمانی لە بنەماڵەیەکی ئاینی و ئەدەبدۆست لەدایک بووە، مەولەوی شاعێر دەبیتە باپیرەگەورەیان لە دایکەوە، ئەم خوێندکارێکی زیرەک بووە، لە کۆلیجی پزیشکی وەردەگیرێت، هەر لە لاوێتیدا خولیای کوردایەتی لە ناخیدا دروست بووە . بۆیە لە کاتێکدا لە کۆلیجی پزیشکی خوێندێیەتی ١٩٧٥ ویستویەتی واز لە خوێندن بهێنێت و ببێتە پێشمەرگە. خزم و دۆستەکانی پەشیمانی دەکەنەوە و داوای لێدەکەن خوێندنەکەی تەواو بکات، دوای ئەوەی دکتۆر هەژار دەبێتە پزیشك و لە سلێمانی بۆ ماوەیەك کاری پزیشکی دەکات جارێکی تر خولیای بون بە پیشمەرگە ئۆقرەی لێ دەبڕێت و لە مانگی ٨ ساڵی ١٩٧٩ ماڵ ئاوایی لە دایك و براو کەس وکاری دەکات و پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات. پاش پێنج ساڵ و نیو پێشمەرگایەتی، بەشداری دەیان چالاکی و چارەسەر و تیمارکردنی سەدان پێشمەرگە و خەڵکی ناوچە ڕزگارکراوەکان، لە ئەنجامی ناکۆکی ناو هەناوی کۆمەڵە و باڵەکانی تری نێو یەکێتی، ئەم دەبێتە هاوسۆزیی باڵی ئاڵای شۆڕش، بەڵام ئیتر بێزار دەبێت و دڵی لە پێشمەرگایەتی سارد دەبێتەوەو بڕیار دەدات بەرەو هەندەران بڕوات. دواجار خۆی و خێزان و کوڕە بچوکەکەی لە کۆتایی مانگی دیسەمبەری ١٩٨٤ ماڵ ئاوایی لە هاوسەنگەران و هەموو یادەوەریە خۆش و ناخۆشەکانی دەکات و بە دڵێکی شکاوەوە لە شاخی سورێنەوە بەرەو ئێران دەکەونە ڕێگاو لەوێشەوە بۆ سوریاو دوای زەحمەتێکی زۆر دەگەنە وڵاتی ئەڵمانیا. لەوێ دوای چەندان ساڵ جێگیر دەبێت و دکتۆرا لە بواری دەروناسیدا بەدەست دێنێت، پێش دە دوانزە ساڵێک دەگەڕێتەوە باشور و دەبێتە مامۆستا لە زانکۆی سلێمانی و نۆڕینگەی پزیشکی نەخۆشی دەرونی دەکاتەوە.

ئەوەی گرنگە لە نوسینی هەر بیرەوەرییەکدا، کە مرۆڤەکە خۆی نەکات بە سوپەرمان و بێ هەڵە و بێتاوان، بەتایبەت گەر لە کایەی سیاسی و شۆڕشدا کاریکرد، هەروەها بە مرۆڤەکانیشدا هەڵنەدات کە خۆشی دەوێن و سەرکردە و ڕابەر و لێپرسراو بوونە لە سەردەمەکەیدا، لەمەش گرنگتر منەتنەکردنە بە سەر گەل و میللەتدا کە تێ خەباتت بۆی کردوە. من هاوسەنگی و خۆبە سوپەماننەکردن و ڕەخنە لەخۆگرتن و خاکیبوونی نوسەرم لەم بیرەوەریانەدا خوێندەوە. جگەلەوەی بە زمانێکی سادە و ڕەوان و ئەدەبی جوان دایڕشتوە، ئەمە وایکردوە، هەرچەندە هەندێک بابەت زیاد درێژکراوەتەوە، بەڵام خوێنەر هەست بە بێزاری ناکات. جگە لەمەش لەبەر ئەوەی ناوبراو دکتۆری دەروونییە، شیکاریی جوان بۆ کەسایەتییە دیارەکانی ناو شۆڕش دەکات لە ڕووی دەروونییەوە. هەروەها باسی قارەمانی و لەخۆبوردوویی هەندێک کەس و بێوەفایی هەندێک سەرکردە و ناپاکی هەندێک کەس دەکات.

لە لاپەڕە ٢٩٣دا لە ژێر ناونیشانی (ئەم دەستاڕەی کەی لە هاڕین دەکەوێت) دەنوسێت: هەموو گەمە خوێناوییەکانی ئەم ناوچەیە وەک هاڕینی دانەوێڵە بوو بە دەستاڕ. بەردە گەورە ئەستور و بەهێز و قورسەکەی ژێرەوە دەبێت لە شوێنی خۆی بێ و نەجوڵێت: ئەوە سود و قازانج و پێگەی ستراتیجی وڵاتانی زلهێزە. بەردە سوکەکەی سەرەوە کە بەردەوام لە خولاوەنەوەدایە و ناوبەناو دەبێت بگۆڕدرێ، ئەوە رژێمەکان و دەستەڵاتدارانی خۆجێیی ناوچەکەن. دانەوێڵەکەش: ئەوە خەڵکی زۆرینەی ناوچەکەن، دەبێ بەردەوام بهاڕدرێن و ورد ورد کرێن!

دکتۆر هەژار وەک مرۆڤێکی راستینە بە مانا و ڕەهەندە مەعریفییەکەی نەک بەداخ و هاوسۆزە بۆ پێشمەرگە شەهیدەکانی شەڕی ناوخۆی براکان لە شاخ و بریندارەکانیشیان وەک بریندارانی حزبەکەی و هاوبیرانی خۆی تیمار دەکات، بەڵکو سۆزی بۆ ژینگە و گیانەوەرانیش هەیە، هەر بۆیە کاتێک ئێسترەکەی ئەمان پێشمەرگە بریندارە سەختەکەی لە پشتە و بەنێو کێوە و بەستەڵەک و بەفرێکی باریوی زۆردا بەرەو ئێرانی دەبەن، ئەمان دەگەیەنێتە جێگەی مەبەست، دکتۆر دێت ناوچەوانی ئێسترەکە ماچ دەکات! جارێکی تریش پێشنیاز دەکات، لەبری ئەو خزمەتە زۆرەی ئێستر لە شاخ بە پێشمەرگە و شۆڕشی کردوە پەیکەرێکی گەورەی لە شاردا بۆ دروستبکرێت، کاتێک کوردستان ئازاد بێت.

ئەوەی جێگای دەستخۆشییە زمانی ئەدەبی گێڕانەوە و پاراویی کوردییەکەیەتی، لە زۆر جێگا وشەی نەبیستراو یان کەمبیستراوی کوردی بەکار هێناوە لەبری ئەم وشانەی، وەک: خۆدەربڕ/ سەریح، ناخۆئاگایی/ نەست، خۆراکاو/ موغەزی، ئاویدێڕپاو/ موقەتەر،

هاوژینگیری/ هاوسەرگیری، میزدان/ میزەڵدان، سەنگاندن/ هەڵسەنگاندن، ئەزموودە/ بەتەجروبە، سەماگا/ دیسکۆ، خورپەی دەرونی/بیرهاتنەوەی لە پڕی بیرەوەریی تاڵ، هەستشێوان/ نەخۆشی دەروونی، پورەخەمە/ لەبری مامە خەمە بۆ ژنی خەمخۆر و …هتد.

لە لاپەڕە ١٥٥دا بەراوردێکی جوانی هەڵوێستی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلی کورد دەکات بەرامبەر بە کێشەی فەلەستین و بۆ هەڵوێستی و بێ وەفایی عەرەب بە گشتی و فەلەستینییەکان بەتایبەتی. بابەتەکە لەوێوە دەست پێ دەکات کاتێ دکتۆر هەژار ساڵی ١٩٨٥ لە دیمەشق بێکار و هەژار و بێحاڵ دەبێت، بڕوانامە پزیشکییەکەی هەڵدەگرێت و ڕوودەکاتە کەمپی یەرموکی پەنابەرانی فەلەستین تا کارێکی لەوێ دەستکەوێت، کەچی پاسەوانەکەی بەردەرگا ناهێڵێت بچێتە ژوورەوە، بگرە بە خوێنساردییەوە دەڵێت: تۆ کوردی دژی سەددامی و ئێمە تۆمان ناوێ و تەواو! لێرەوە دێتەسەر باسی ئەوەی چۆن گەریللاکانی پێکاکا شانبەشانی فەلەستینییەکان ساڵی ١٩٧٨ کاتی هێرشی ئیسرائیل بۆ سەر باشوری لوبنان، هەروەها ساڵی ١٩٨٢ کاتی ئابڵۆقەدانی بەیروت دەیان شەهیدیان دا، کەچی دەبینین گەلانی موسوڵمان بە گشتی بە ئیخوانی کوردی (یەکگرتوو)شەوە و عەرەب و فەلەستینییەکان بەتایبەتی هەرگیز ئەم بابەتە باس ناکەن و لەبەر چاویان نییە، تەنانەت وەک نوسەر دەڵێت: کاتێک سەرکردایەتی ڕێکخراوی رزگاریخوازی فەلەستین و یاسین عەرەفات ناچار دەکرێن بەیروت بەجێبهێڵن و ڕوو لە تونس دەکەن، یاسر عەرەفاتی ڕابەری گشتی ئەوسای فەلەستین لە وتارێکیدا باسی شەهیدانی هەموو گەلانی تر دەکات کە خەباتیان بۆ فەلەستین کردوە و لەپاڵ ئەواندا شەهیدیان داوە، کەچی باس لەو شەهیدانەی پێکاکا نادات، چونکە کوردن!

د. هەژار دیمەن و هەڵوێستی گەورەئەمنێکی عەرەب، کە لێپرسراوی لقی حەطین بووە لە سلێمانی بەرامبەر مامۆستا ڕەوف عوسمانی برای دەگێڕێتەوە بە ناوی ئەبو دونیا، کاتێک ناوبراو مامۆستا ڕەوف عوسمانی برا گەورەی د. هەژار بانگ دەکات بۆ لێکۆڵینەوە پێی دەڵێت: خۆت بەعسی نیت و لە هەموو بنەماڵەکەشتان بەعسییەکی تێدا نییە، بەمەشەوە ناوەستیت لە نێو مامۆستاکان و خەڵک و نێو پۆلدا کاتی وانەوتنەوە بەڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ دژی بەعس و حکومەت قسە دەکەیت، دووەم برا دکتۆرەکەشت چەکی خیانەتی هەڵگرتوە دژمان. تا ئێستا دەنگمان نەکردوە چونکە مامۆستایەکی عەرەبی زۆر سەرکەوتوویت و زۆر ستایشت دەکەن، تۆ مامۆستای مناڵەکانمانی، بەڵام ئیتر تەواو، ئیتر دەست دەکات بە جنێو و سوکایەتی بە مامۆستا رەوف و هەڕەشەی کوشتنی لێ دەکات، کاتێک مامۆستا رەوف دەیەوێت بەرگری لە

خۆی بکات، ئەبودونیای شۆفێنی و دڕندە ڕێگای قسەکردنی پێ نادا و تفەنگێکیش دەکاتە دەموچاوی مامۆستا ڕەوف، کاتێک ئەم دەستەسڕەکەی دەردێنێت تا تفەکەی سەردەموچاوی بسڕێت، ئەو جانەوەرە دەمانجەکەی دەردێنێت، لولەکەی دەخاتە سەر لاجانگی و پێی دەڵێت: بیسڕیت هەر ئێستا دەتکوژم، پاش سوکایەتی دەیکاتە دەرەوە! بەڕاستی ئەم ڕووداوەی نوسەر لە کتێبەکەیدا گێڕاویەتەوە زۆر ئازاریدام، چونکە جگەلەوەی کە خۆی تاوانێکی قێزەون و ناشرینە جا بەرامبەر هەر کەسێک بکرێت، من مامۆستا ڕەوف باش دەناسم، دوو ساڵ لە ئامادەیی کوڕانی سلێمانی وانەی زمان و ئەدەبی عەرەبی پێ گوتومەوە، خۆم بە قەرزاری ئەو هەموو ڕێز و زانست و زانیاریانەی دەزانم، دەزانم چەند کەسێکی بەڕێز و خۆشەویست و دڵسۆز و نیشتمانپەروەرە، لێرەوە هیوای تەمەندرێژی و تەندروستی بۆ دەخوازم. خۆشبەختانە، ئەو دڕندە بەعسییە لە کاتی راپەرین ٧ی ئازاری ١٩٩١ لە کاتی بەرگریکردن لە مونەزەمەکەیان لە سلێمانی بە سزای خۆی دەگات.

هەندێک سەرنج و تێبینیم لەسەر ناوەڕۆکی کتێبەکە هەیە، کە ئەمانە هیچ لە بایەخی کتێبەکە کەم ناکەنەوە، ل٢٦ نوسەر باس لە شیعری (بارزانی پێشمانکەوە بارزانی) دەکات، کە هی هەژار موکریانییە، نەک شێرکۆ بێکەس، وەک ئەم نوسیویەتی. ئینجا ل٤٦ دەقی شیعرەکەی پیرەمێرد ڕاستیەکەی ئاوایە (شەوێک پیاوێ لە بەفرا ما نەمرد ئاگرێکی دووری دی)، بەڵام نوسەر وای نوسیوە (شەوێ پیاوێ لە بەفرا ما نەمرد دی ئاگرێکی دێ). سەرنجێکی دیش ئاشکرایە ئەنجامی دروستکردن و جیابوونەوەی ئاڵای شۆڕش ساردبوونەوەی سەدان پێشمەرگە و کادر و ئەندامانی ڕێکخستن و تەسلیمبوونەوەی دەیان پێشمەرگە بە ڕژێم بوو، نوسەر جگەلەوەی خۆشی چەرمەسەری و دڵساردبوونەوە و ماندووبوونی بۆ کێشاوە، کەچی هیچ هەڵسەنگاندنێکی بۆ ئەو جیابوونەوەیەو دروستکردنی ڕێکخراو لە نێو ڕێکخراوێکی تردا، کە کۆمەڵە بوو نەکردوە. مادام خۆی لە نێو ڕووداو و لەگەڵ ڕووداوەکاندا ژیاوە دەبوو هەڵسەنگاندن و ڕای خۆی لە ئێستادا و پاش ئەو هەموو تەمەن و ئەزمونە بنوسیایە. لە لایەکی ترەوە بە نازناو باسی دەیان کەسی هەلپەرست و وەک دەڵێن کوڕی ڕۆژی کردوە کە چۆن کەمترین قوربانیان داوە و زۆرترین قازانجیان لە شۆڕش کردوە، بە ڕای من دەبوو گەر بە پیتی یەکەمی خۆی و باوکیشیان بوایە ناوی بهێنانایە، تا بناسرێنەوە، لە ڕووی یاساییشەوە لەسەری ناکەوت.

لە پاشکۆی کتێبەکەدا نوسەر چەندان وێنە و دۆکیۆمێنت بڵاودەکاتەوە، هەندێکیان وێنەی یادگاریی سەردەمی پێشمەرگایەتی و هەندێکیان هی ئەوروپان، باس لە چەندان چالاکی مەدەنی و سیاسی دەکات، کە ڕێکخەر یان بەشداربووە تێیاندا وەک پشتیوانی بۆ شۆڕشی

کورد، بۆ نمونە کاتی کیمیابارانی هەڵەبجە ئەم یەکێک بووە لە ڕێکخەرە سەرەکییەکانی چالاکی هێرش کردنە سەر نوسینگەی هێڵی ئاسمانی عێراقی لە فرانکفورت و کۆنترۆڵکردنی لە ڕۆژی ٢٣/٣/١٩٨٨. کە دەنگدانەوەیەکی باشی لە نێو میدیای ئەڵمانیدا بەدوای خۆیدا هێناوە. دوای ڕاپەرینیش هاوکاری ئەو گوندانەی کردووە کە ڕۆژێک تێیدا حەساوەتەوە و خزمەتیان کردووە. بە کورتی خوێندنەوەی کتێبەکە ڕاپۆرتێکی گشتیی و فراوانە لەسەر شۆڕشی کورد بەگشتی و یەکێتی بەتایبەتی، بە هەموو خەبات و خوێن و خیانەت و پاکی و دڵسۆزی و شەهیدبوون و قوربانیداییەوە.

هیوا ناسیح

گۆڤاری نما ژمارە ٥٤

نما گۆڤارێکی فیکریی و ئەدەبیی وەرزییە لە هەولێر دەردەچێت…

[بۆ خوێندنەوەی ژمارە ٥٤ کلیکی ئێرە بکە….]

[Nma54Download]

میدیای کوردی و سۆرانی و بادینی!… هەمەڕ نەریاوی

ئەمە ڕاستییەکی هەژێنەرە کە زۆربەی بەناو میدیاکاری ئێستای نێو ڕووبەری ڕاگەیاندنی کوردی جگە لە شێوە ئاخاوتنەکەی خۆ،زانیارییەکی ئەوتۆی لەسەر زمانی کوردی نییە؛ بۆیە ڕاگەیاندنەکانیشمان هێشتا لە نێو بازنەیەکی بەرتەسک و سنووردراردا دەسووڕێتەوە و لە ڕاستیشدا گەمە بە بینەر و بەردەنگی خۆی دەکات.
مرۆ سەری سووڕ دەمێنێت کاتێک دوو میدیاکاری نێو کەناڵێکی کوردی بە باشی لە شێوە ئاخاوتنی یەکدی تێنەگەن. ئەمە کارەساتە و نیشانە

بە ئاستی نزمی وشیاریی نەتەوەیی دەتە ئەژمار. نازانم پێوەرەکان بە وەرگرتنی ستافی میدیا کامانەن کە پێویستە شارەزابوون لەسەر زمان بۆ ڕاگەیاندنکارێکی کورد لە سەرووی هەموو مەرجەکانەوە بێت کەچی میدیاکارەکەی ئێمە تەنێ شارەزا بە شێوە ئاخاوتنەکەی دەڤەر،شار،گوند و گەڕەکەکەی خۆیەتی هەر بۆیە حاڵی میدیای کوردی ئێستاکە ئەوەندە ئاڵۆسکاو و شپرزە.

ئاستی نزمی وشیاریی نەتەوەیی بەشی زۆری میدیاکاری کورد تا بەوەندەرە چووەتە پێش کە یەک بەو بڵێ"لە بادینییەکەت تێناگەم" و ئەوی دیکەیش بەبێژێ"نزانم سەرانی بئاخفم". دە ئاخر چاوەڕوانی چی لە خەڵکی ڕەشەک بکەین کاتێک نوێنەری بەر مایکەکەمان هەمان هەڵەی باو و سەرزاری ڕەشەک پاتە بکاتەوە و هەست بە جیاوازیی نێوان کوردیی ناوین و ژووروو نەکات!

ڕاستە میدیای بینراو و دیتیاری ئێمە خاوەنی مێژوویەکی ئەوەندە دوور و درێژ و کۆن نییە و تازە لە سەرەتای ڕێداین(مەد تە ڤ،کۆتایی ساڵی 1995). ئەمەیش هەر بۆ ڕاست دەگەڕێت کە هێشتاکە زانستگە و ناوەندە باڵاکانی خوێندنمان نەیانتوانیوە کادێر و ستافی پسپۆڕ و کارامە و لێزان و شارەزای بواری ڕاگەیاندن پەروەردە بکەن بەڵام ناشوکری نەبێت بۆ پتر لە 25 ساڵە دەچێت کە کورد بۆ خۆی خاوەنداریەتی میدیا و ڕاگەیاندنی خۆی دەکات و خودانی کەناڵی سەربەخۆیە و دەیتوانی بەدرێژایی ئەم هەموو ساڵە وەک لە گەلێک بواردا هێزی مرۆیی کارامە و پیشەیی و پسپۆڕی پێگەیاندووە،لە هەموان گرینگتر و هەستیارتر،ئەم ئەرکە گرینگەیش لە نێو دنیای ڕاگەیاندندا جێبەجێ بکات و ئاوڕێکی ڕاستینە لە دنیای میدیا بداتەوە کە هەنووکە گەلانی جیهان بە ڕاگەیاندنی پێشەنگ و پێشڕەویانەوە دەناسرێنەوە. کەچی ئەمە تازە خەریکی شەڕەدندووک یان بە واتایەکی دی،شەڕەگەڕەکێیەکین. بەڵام لەو لاوە میدیای زەبەلاحی نەیار دەمێکە خۆی ماتین داوە و لە کەمیندایە و هەڵەکانمان دەقۆزێتەوە و ئێستا ئیتر بە ئاشکرا وەبەر هەمە جۆرە بەردمانێکی میدیاییمان دەخات و ڕۆژانە لەسەر تەنانەت پەروەردەی کۆمەڵگەیشمان دەور دەبینێت و پێوەر بە شێوازی هەڵسوکەوتیشمان دادەنێت.

ئەو شاڵاوە ترسناکەی ئێستای میدیای فارسی،عەرەبی و تورکی کە ڕووی لە کۆمەڵگەکەی ئێمەیە و پلانەکانی لە ڕێی خودی میدیا و ڕاگەیاندنی کوردییەوە جێبەجێ دەکرێت و ئێمەیش سووک و هاسانە بە لایدا تێدەپەڕین، بە سبەی شیرازەی نەک خێزان بگرە کۆمەڵگەکەیشمان تێک دەشێوێنێت.

خەڵکانی تورک،عەرەب و فارسزمان بە ڕۆشنبیر و ڕەشەکەوە، بە ناوخۆیی

و ئ□وروپانشینەوە ،بە یەک دیدە و یەک ڕوانگە و بۆچوون لە زمانی کوردی دەڕوانن و هەرگیز وەک زمانی نەتەوەیەکی سەربەخۆ چاو لە زمانی کوردی ناکەن و لە میدیای بینراو و نووسراوی خۆدا خۆیان گوتەنی"بە "زبان محلی"(زمانی خۆجێی)ناوی دەهێنن. ئیدی نازانم ئەم دەستەواژە نەزۆکە لە نێو کامە قامووسدا جێی دەبێتەوە.

پڕ خویا و ڕوونە یەک لە هۆکارە سەرەکییەکانی ئەم ڕەوش و دۆخە دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی ستافێکی پیشەیی خەمخۆر کە وەک چلۆن بۆ پڕکردنەوەی ستافی کەناڵەکەی ئەوەندە پێوەر و شەرت و مەرجی پیشەیی دەوری تێدا نابینێت و مخابن سیاسەت دەستی ناوەتە بینەقاقای میدیاکەیشمان و ڕاگەیاندنەکەمان تەنێ بووەتە جێبەجێکاری پلان و بەرنامەکانی ئەم حیزب و ئەو پارتی کوردی،لەو لایشەوە ئەوەی لە پەراوێزدایە، زمان و چاندی نەتەوەکەمانە. ئەوەی ڕاستی بێت هەنووکە لە هەمبەر پڕۆپاگەندە یان بە واتایەکی ڕاستتر، هورووژمی فەرهەنگیی ناحەزانی نەتەوەکەماندا ملکەچ و دەستەوەستان ڕاوەستاوین و زۆر خێرا لە بەرانبەر وەرگرتنی بڕەپارەیەکی کەمدا زمان و کولتوورەکەمان هەرزانفرۆش دەکەین و تازە بەمەیشەوە خەنین و یاری بە فەرهەنگ و زمانەکەمان دەکەین و ئەوەی ریکلامی تێکدەر بە حاڵی زمان و چاندی کوردییە بڵاوی دەکەینەوە و بەم چەشنەیش بڕوات جگە لە ڕیکلام،درامای بێ ناوەڕۆک و لاوازی تورکی،عەرەبی و فارسی،جێ بە فەرهەنگەکەی خۆمان لێژ دەکات و تەخت و بەختمان تێک دەشێوێنێت کەچی ئێمە بە بێ ئەوەی هەستی پێ بکەین و بەهەندی وەربگرین،ڕۆژانە و بە شێوازی نەرم تاک و کۆی کۆمەڵەکەمان لاسایی شێوە ئاخاوتن و ڕەوتاری ئەم ئەکتەر و ئەو دەورگ□□□ی فارس، تورک و عەرەبی نێو دراماکان دەکاتەوە. هەر بۆیە گەر بەم چەشنە بچێتە پێش،هەر ئەم نەرمە ڕەوتارانە سبەی دەبنە نەریت؛ئیدی ئەودەم سڕینەوەیان، هەوڵ و خەباتی□کی درێژخایەنی فەرهەنگی و پلان و خەرج و تێچوو و زەحمەتێکی هەزار هێندەی گەرەکە و هەر وا سووک و سانایش ناچێتە سەر. بەڵام میدیاکارانی ئێمە تازە خەریکە لەسەر سۆرانی و بادینی بەشەڕ دێن کە ئەم شێوە کردار و هەڵسوکەوت و ئاخاوتنە تەنێ لە خەڵکانی ڕەشۆکی نەخوێندەوار دەوەشێتەوە نەک میدیاکار کە پێویستە بەوپەڕی وشیاریی نەتەوەییەوە ئەرکەکەی ڕاپەڕێنێت و ئاگاداری شێوازی قسەکردنی خۆی بێت چونکە میدیا ئاوێنەی باڵانوێنی نەتەوەیەک دێتە ئەژمار و ئەمڕۆکە بەسات میوانی هەموو شوێنێکە و بە بێ هیچ چەشنە بانگێشتکردنێک،لە هەموو شوێنێک ئامادەیە. بۆیە ئەگەر میدیای کوردی لەم ئاستەدا ک□فامانە و ناپیشەیی بجووڵێتەوە، بە هەمان شێوەیش کۆمەڵەکەمان لە خشتە دەبات و سبەی پڕکردنەوەی کەلێنەکان هەزار هێندە کار و خەباتی گەرەکە.

هۆمەر نۆریاوی

ماڵپەڕەکەی قەزافی بە زمانی کوردی… فازیل شەوڕۆ

قسەکردن لەسەر کەسێتیی موعەمەر قەزافی، هەروەك ئەوە وایە، لە گەڵ هاوڕێیەکت لە کەنار گۆمێکی قول و مەنگ دانیشتبی و باسی جیهانی ژێر ئەو گۆمەی بۆ بکەی کە هیچ کامتان بناوتان بەناویدا لێنەدا بێ. قەزافی پیاوی خاوەن هەزار خەون بوو، بەڵام خەونی بەدەر لە عالەمی وڵاتەکەی خۆی، بۆیە ئەو هەمیشە وەك مرۆڤێکی نامۆ و غەریب، لە چاوی دۆست و ئەغیار سەیر دەکرا. قەزافی ئەو سەرکردەبوو کە دەوروپشتەکەی، ئێستاشی لەگەڵ بێ، لە زمانەکەی ئەو حاڵی نەبوون! ئەوەی دەینووسم ستایشی ئەو (قارەمانە یان دیکتاتۆرە) نییە، بەقەد ئەوەی داتەکاندنی تەپۆتۆزی ڕۆژگار و قەدەر و دەستەکانە لەسەر ڕووی تەپۆتۆزایویی ئەو(مەسیحە یان شەیتانە). ئەو کەسێکی ڕۆشنبیر و بەئاگای جیهانی ئایین و فەلسەفە و مێژوو بوو. قورئانی پیرۆزی لە بەرگە و بۆ بەرگ ئەزبەر بوو. جارێك کە (موزەفەر نەواب)ی شاعیری عیراقی، لە حزووری ئەودا شیعر دەخوێنتەوە و(قەزافی) قامتێك ڕەخنە لە کۆبەرهەمەکانی دەگرێ، ئەو گەشکەدەیگرێ و دەڵێ تا ئێستا ڕەخنگرە عیراقییەکان سەرنجی وا وردیان لە شیعرەکانی من نەداوە، جا بۆ زانیاریتان لەو کۆڕەدا (موزەفەر نەواب) قەسیدە

بەناوبانگەکەی دەخوێنێتەوە، کە جنێو بە هەموو پاشا و مەلیك و حاکم وکانی عەرەب دەدا و ناونیشانی قەسیدەکە(یا اولاد الگحبە) یە.

(قەزافی) خاوەن (10) کتێبی چاپکراوە، بابەتەکانیان فکری و سیاسی و ئەدەبی و چیرۆکی کورتن. چیرۆکەکان باشتر هزر و بیروباوەڕی ئەو پیاوە نمایشدەکەن، ئەوەی کە من لە چیرۆکەکانیم هەڵهێنجاوە ئەوەیە: چونکە قەزافی کوڕی بادیە و بیابانە، حەزدەکات یان خەون دەبینی، کە خەڵك بۆ گوند و لادێ و باوەش سروشت بگەڕێنەوە. ئەو حەز بە ژیانی خاکی و سادە و ساکار دەکا. زۆر لە ژیانی شارستانییەتی سەردەم پەستە و خەمی پێدەخوا. ئەو لەو باوەڕەدایە کە سەرزەوی بەرەو بۆگەن بوون و گەندەڵ بوون دەچێ، بۆیە تەمەنا دەکات بتوانی سەرزەوی بەجێبهێڵێ یان ئەوانەی لە ئاسمانن بێنە خوارەوە و ببنە فریادڕەس!

بێگومان ئەو جگە لەم (10) کتێبە، خاوەن سەدان وتار و گوتاری دیکەیە. ئەوەی کە کڕۆکی باسەکەی ئێمەیە، ئەو بابەتانەن کە پەیوەست بە کورد. ئەو لە سەرەتای نەوەتەکانی سەدەی ڕابردوو، ماڵپەڕیکی لە ئێنتەرنێت هەبوو بە ناوی (قذافي يتحدث)، لەسەرەتا هەر بە زمانی عەرەبی و ئینگلیزی و فەرەنسی بوو، دواتر بە چەندان زمانی دیکەش بابەتەکانی بڵاودەکردەوە. دوو خاڵی گرنگ لە بەشە کوردییەکەی ئەو ماڵپەڕە سەرنجی ڕاکێشام: خاڵی یەکەم: (قەزافی) دوو وتاری تایبەتی بۆ کورد نووسی و لەوێ بڵاوی کردەوە، ئەو لە هەر دوو وتارەکە ڕووی دەمی لە کوردەکانی کوردستانی باشوور بوو. وتاری یەکەمی، دوای ڕاپەڕینی (1991) بوو. تێیدا نمایشێکی مێژووی بزوتنەوەی ئازادیخوازی کوردستان دەکات لە سەردەمی شێخ سەعیدی نەمرەوە تا ڕۆژی ڕاپەڕین. بە کوردی و کرمانجی، پێیان دەڵێ شانازی بە دەسکەوتەکانتانەوە مەکەن، چونکە لە سەردەمی نوری سەعید ئێوە خاوەی سێ هێندە ئمتیازات و دەستکەوت بوون لە عیراق.. ئەوەی ئێوە دەیکەن فرۆشتنی خوێنی شەهیدەکانتانە. وتاری دووەمی، ڕێك لە گەڵ کەوتنە خوارەوەی پەیکەرەکەی سەددام بوو لە گۆڕەپانی ئەندەلووس(2003). ئەم وتارەی بە زمانێکی زۆر توند، زۆر توڕە ، زۆر پڕ گلەیی نووسیوە، ناونیشانی وتارەکەی، پەندێکی میسری بوو، کە بەرانبەرەکەی بە کوردی دەبێتە: (جا دیسان کوردەکان دەستیان لێ بنی هەمبانەکە دەرچوو!)

(قەزافی) لەم وتارەدا خۆی بەبرا گەورە دادەنێ وتکا و ڕجا لە سەرکردەکانی کورد دەکات، کە ئەم هەلە زێڕینە لە قیس خۆیان نەدەن، تا زووە دەوڵەتی سەربەخۆیی کوردی خۆیان ڕابگەیەنن، دەنا تا

سەدەیەکی دیکە ئەم هەلە بۆ کورد هەڵناکەوێتەوە. ئەو دەڵێ، ئێوە بۆچی ئەم ڕووبارە خوێنەی ڕۆڵەکانی خۆتان بەخشی؟ بۆچی ئەو هەموو مەرگەسات و نکبەتییەتان بەسەر خۆتان هێنا؟ بۆ ئەوە نەبووە تا ئازاد و سەربەخۆ بن؟ بۆ ئەوە نەبووە تا دوژمنەکەتان لاواز بکەن و چۆکی پێدابدەن؟ ئێ! ئەوە بەغدا ڕوخا… سەددام نەما… خۆتان هێز و دەسەڵاتن. پێم ناڵێن چاوەڕوانی چی دەکەن!

وەك بڵێی ئەو پیاوە لە ناودڵی سەرکردەکانی کوردە بووە ، بۆیە زۆر لێیان نائومێدە و پێشبینی ئەوە دەکات، کە ئەوان ئەو بریارەیان نەبێ کە ئەو سەربەخۆییە ڕابگەێنن (دەکرێ ئێوەش بگەڕێنەوە سەر یاداشتەکانی برێمەرکە حاکمی عیراق بوو، جا دەزانن کە بۆچوونەکانی قەزافی و بریمەر، لەمەڕ ئەم مەسەلەیە چەند لێك نزیکن و چەند زیرەکانە کەسێتیی ئێمەیان خوێندبێوە.) بۆیە (قەزافی) ئەو ناونیشانەشی بۆ وتارەکەی هەڵبژاردووە. پێشبینییەکەشی ڕاست دەرچوو، ئەوە (2022) وە سەربەخۆ نیین.

خاڵی دووەم، کە لەو ماڵپەڕەی (قەزافی) جێگەی هەڵوەستەیە، زمانی ماڵپەڕەکەیە. کە بەشێوەزاری سۆرانی (موکریانی) دەنووسرا. لێرەش دوو (پنت) قسە هەڵدەگرێ. یەکەم: کێ بەم کوردییە پاراو جوان وبەپێزە ئەو بابەتانەی داڕشتۆتەوە؟ ئەو کەسە وا پێدەچێ قەڵەمێکی بەتوانا بێ. تەنانەت پەندەکانی عەرەبیشی گۆڕیوە بۆ پەندی کوردی کە هەمان واتا و ئاماژە دەدەن. پنتی دووەم: ئایا (قەزافی) ڕاوێژپێکرای کوردی هەبووە، دەنا چۆن ئەو هەموو زانیارییە وردەی دەربارەی کورد زانیووە؟ ئەو لە وتاری یەکەمی دا ، باسی بەڕێز (عەزیز محەمەدی) سکرتێری پێشووی حزبی شیوعی دەکات، هەر دەڵێی لە دەشتی قەراج نان و پێوازی لەگەڵ خواردووە، کێ ئەو زانیارییە تایبەتیانەی گەیاندۆتە سەرکردەیەکی وەکو (ئەو)؟ ئەمانە بۆمن جێگەی پرسیارن.

ئەمەش، دەقی یەکێک لە بابەتەکانی کە لە ماڵپەڕەکەی قەزافی بڵاوکراوەتەوە:

(جا دیسان کوردەکان دەستیان لە بنی هەمبانەکە دەرچوو!)

بە قەڵەمی: موعەممەر قەزافی

(لە وڵاتی میسردا، وا بە کەسێک دەڵێن کە دەدۆڕێت.

وا کوردەکانیش دۆڕان و دەستیان لە بنی هەمبانەکە دەرچوو.

باشە، دەستکەوتی کوردەکان چی بوو لە گرێبەستەکەیاندا لەگەڵ عێراق؟ هیچ! تەنها لە ئامێزگرتنی سەربازانی داگیرکەر و ماچ و مرچی ڕوومەتی داگیرکەرە نوێیەکان و تاوانبارکردنیان بە خیانەی مەزن و خۆهەڵواسینیان بە داگیرکەر.

بەڵام بارودۆخی کوردەکان هیچ نەگۆڕا، بەڵکو دژووارتر و ناخۆشتر

بوو، هەرنەبێ لە ڕووی ڕووخسار و ئەدگاردا خراپتربوون.
ئەمە واپێشبینیمان دەکرد، لەو هەل و مەرجە مێژووییە دراماتیکییەدا، کە دەرفەتەکی مێژوویی بە کورد هەڵکەوتووە، بە خۆیان دەیقۆزنەوە — وەک چۆن جوولەکەکان ساتەوەختی ڕووخانی بەرلین و شکانی دەوڵەتانی میحوەر و سەرکەوتنی هاوپەیمانەکانیان لە جەنگی دووەمی جیهانیدایان قۆزتەوە، کوردانیش ئیعلانی ئەو دەوڵەتە کوردییە دەکەن کە خەون و هیوای لە مێژینەی ئوممەی کوردیی چەوساوە و لەتلەتکراوە. هیچ، هیچیان نەکرد، هەر وەک ڕەعییە لەو دەوڵەتانە مانەوە کە لێبوون. کوا چی نوێتان وەدەستهێنا؟ دەستکەوتان چی بوو؟ هیچ! کوردەکە، هەر هاووڵاتییە نمرە دووەکە و سێیەکەی جارانە لە هەموو خۆرهەڵاتی ناوەند دا.
گاڵتەتان پێدەکەن، کە هۆشیار زێباریتان بۆ دەکەنە وەزیری دەرەوەی عێراقی ئێستا. سەرهەنگ نورەدین محەمەد و ئەحمەد بابان سەرەک وەزیران بوون، هەردووکیان کورد بوون، تەنانەت وەزیری ئەشغال و ڕێگاوبان و ناوخۆ و داد و دارایی و بەرگریش کوردبوون.
سەرەکایەتیی ئەرکانی سوپای عیراقی هەر سێکیان کورد بوون: فەریق بەکر سدقی و فەریق حوسەن فەوزی و فەریق ئەمین زەکی. ڕێژەی فەرمانبەران لە دەوڵەتی عێراقیدا (٢٥٪) و لە ناوچە کوردنشینەکاندا (٩١٪) بوون. ئەوان لە گوند و شارەدێ و ناحییە و قەزا و پارێزگاکاندا ئەنجومەنی خۆیان هەبوو.
هەردوو زمان، کوردی و عەرەبی، زمانی فەرمی بوون لە هەندێ پارێزگادا، وەکو پارێزگای سلێمانی. زمانی خوێندن بوون لە قۆناغەکانی بنەڕەتی و ناوەندی لە دەڤەرە کوردییەکاندا. لە شەستەکانی سەدەی ڕابردوودا، زمانی عەرەبی زمانی دووەم بوو بە کوردەکان.
پێشبینی دەکرا لەو ڕووداوە مەترسیدارەی ناوچەکەدا، لە نەو چرەدوکەڵەی ئەو تەقینەوە گەورەیەدا، دەوڵەتی کوردی لە دایک ببێت و کوردان لە چەوسانەوە و کەت و سندم و کووشتن و بڕین ڕزگاربکات، کە بە درێژایی مێژوو تاڵای مەرگەساتی دەنۆشن.
دەبێ دیسان، بگەڕێینەوە بۆ سەردولکە بۆ ئازارەکان: بەختی کوردان، هەر بەختی حەسرەت و ئاخ هەڵکێشان و لەدەستدانی دەرفەتیی مێژووییە، سەرەڕای شۆڕشەکان و قوربانییەکان و ڕاپەڕینەکان.
چی نوێی هاتە کایەوە؟ کوردەکان هەر هاوونیشتیمانی عەراقین وەکو جاری جاران. کەواتە، کورد قازانجی چی کرد لەو ئاهەنگەی لەدایکبوونی عەراق، کە وڵاتەکەی کاول و وێران کرد؟ لەمەش پتر، کورد، هەر ئەوانەن کە لە عەراقن؟ یان ئەو زۆرینەشن کە لە دەرەوەی عیراق دەژین؟ چۆن، بە چ حەقێک ئەوە دەتوانن بیار لە چارەنووسی

زۆرینەی کوردی دەرەوەی عێراق بدەن، بە پشتبەستن بە کەمینەی ناخۆ؟ ئاخۆ، کێن ئەوانەی بازرگانی بە خوێنی قەزیە پیرۆزەکەی کوردان دەکەن؟ کێن ئەوانەی خوێنی هەزارن شەهیدی کورد نەش دەکەن؟ باشە، دەستکەوتی فرۆشیار و کڕیار چییە؟!
ئەمە بەری خوێنی گەشی ڕۆژاوی کوردکانە لە شۆڕش و ڕاپەڕینەکانی عەبدوڵڵا نەهری و بەدرخان و بۆتان و نەقشبەندی و شەهابەدین و شیخ سەعید و شکاک و حەفید و ئیحسان نووری و ئەحمەد بارزانی و ڕەزا و مستەفا بارزانی؟!
ئەگەر ئەمە، لە چرکەساتەکی مێژوویی دابین، لەم ئان و ساتەدا و بانگەشەیی ئازادیی گەلانی ژێردەستە بکەین، ئەوا قەت هیچ گەلەک، لە هیچ شوێنەک نییە لە گەلی کورد چەوساوەتر و ژیردەستەتر. گەلەک نییە لە کوردان مەزڵومتر. ئەو ڕیاکارییە چییە لە مەسەلەی چارەنووسەکاندا؟ بۆ هەمووان پشتی ئوممەی کوردی ناگرنن؟ بە ئیعلانی سەربەخۆی و یەکەتیی وان ناکەن و شمشێری جەور و ستەمیان لەسەر گەردن هەڵناگرن؟ جێی تیدایە با ببنە دراوسێ و برای شیریی ئوممەی عەرەبی و فارسی و تورکی، بۆ نابێ؟!
کە کوردی هەڵخەڵەتاند؟ کە مامەڵەی بە قەزیەکەیانەوە کرد؟ کە ئەوانی فرۆشت؟)

فازیل شەوڕۆ ـــ دوبلن

تێبینی:
موزەفەر نەوابی شاعیری عیراقی (١٩٣٤- ٢٠٢٢)، دوای ئەوە بەشار ئەسەد، لە دیمەشق دەریدەکا، دەچێتە لێبیا، لە ساڵانی (١٩٧٨ – ١٩٩٠)، قەزافی خزمەتەکی زۆری دەکا و پاسەوان و جێگە و گوزەرانی باشی بۆ دابین دەکات و پەساپۆرتی لیبیی پێشکەش دەکا
ئەوەی خوێتەوە، بڕگەیەکە لە کتێبی(ئاوەنپییەکانم لە جەماهیرییەی لمدا ١٩٩٤ ـــ ٢٠٠٥) بیرەوەری ، فازیل شەوڕۆ

بیرەوەرییەکانی فەقێیەکی گوومڕا...11...شەماڵ بارەوانی

بەشی یانزەهەم/
کەمێك عەدنانی وازیان لە ئیسلام هێنا..

لە بەشەکانی پێشووتر کەمێک باسی ڕوانگەی قورئانییەکان و هەندێک لە قورئانییەکانم کرد.
لەو بەشە تۆزێک لە بارەی عەدنانییەکانەوە دەدوێم.
لە پاڵ قورئانییەکان،
عەدنانییەکانیش لە کوردستانیش هەن، هەرچەندە ئەوان تەواوی ڕیوایەتەکان ڕەتناکەنەوە، وەلێ باوەڕیان بە زۆرێک لەوەی پێی دەڵێن (فەرموودەکان)ڕیوایەتەکان نییە و هەمان سەرەکییەکانی بیرکردنەوەیان زۆر لە هی قورئانییەکان نزیکە و هەمان شێوەی قورئانییەکان باوەڕیان بە تیوری پەرەسەند(ئیڤۆلیوشن) و جیاکردنەوەی دین لە سیاسەت و سیکۆلاریزم و مافەکانی ژن و مرۆڤ هەیە.

من کاتێک لە کەلێژی زانستە ئیسلامییەکان بووم زۆرموتابەعەی وتارەکانی شێخ(عەدنان ئیبراهیم)م دەکرد، ئەو بانگخواز و ڕوناکبیرێکە و لە ڤییەنای پایتەختی نەمسا نیشتەجێیە و لەوێ مزگەوتێکی بەدەستەوەیە و وتارەکانی کاریگەری زۆری لەسەرگەنجەکان هەیە و کەسێکی زۆر ئەقڵانییە.

جا بەو بۆنەیەوە، هەرکەسێک شوێن قسە و وتار و تێگەیشتنە جوان و هێمن و زانستی و ئەقڵانییەکانی ئەو پیاوە بکەوێت، پێی دەڵێن(عەدنانی).
من چەند برادەرێکی عەدنانیشم هەن و دانەیەکیان پێشووتر ئاڕاستە سەلەفیزم بوون.

وەلێ ئەوەش بڵێم:گەنج کەدەبێت به قورئانی، یان عەدنانی، ئیتر گەر بە تەواوی لە ژێر هەژموونی هەست و سۆز و عاتیفەی دینی بێتە دەر و قورتاری بێت، ئەوە سەرەنجام زۆر واوەتر دەڕوات و ئیتر لە قاڵبی هیچ ئایینێک و تێگەیشتنێکی دیاریکراو سنورێکدا خۆی نابەستێتەوە و لە هیچ خاڵێکدا؟ناوەستێت و بێلایەن دەبێت لە هەموو ئایینێک و دەبێت بە کەسێکی تر و ئەو قۆناغەی قورئانی بوون، یان عەدنانی

بوونیش جێ دەڵێت.

بەو بەنەیەوە بە شەخی
زۆرجار بە هاوڕێ فەقێکانم دەگووت: چۆن مارکس دەڵێت:
ئیمپیریالیزم دوایین قۆناغی گەشەکردنی کاپیتاڵیزمە و ئیتر لەوەوە، هێدی هێدی دەوڵەزمەی سەرمایەداری لەگەشە و نشونما دەکەوێت و لەناو دەچێت و دەڕوخێت و قۆناغی سۆسیالیزم و کۆمۆنیزم دەست پێدەکات.

قورئانی بوون و عەدنانی بوونیش ئاوا، دوایین قۆناغی ئایینداری بوون و پێشەکی بە دین بوونە و ئیتر لەوێ وە (لائیک) بوون دەست پێدەکات.

بە حوکمی ئەوەی هەرکاتێک کە مرۆڤ لە ڕیوایەت و کەلەپووری دینی ڕزگار و ڕەها دەبێت، ئیتر هەست دەکات هەرچی بت و بقە و تابوو و ترس و قورساییە لە سەر شانی لاچووە و ئیدی بتێک و سنوورێک و ترسێک نییە، هێڵی بۆ دابنێت و لێی بترسێت.
بەو شێوەیە ئەو دەبێتە هەڵگری بیر و باوەڕێکی لیبڕاڵانە و ئازادانە و بێ ترس و لە دەرەوەی بازنەی ئایین و مەزهەب، بە ڕەنگێکی زانستی و ئەقڵانی دوور لە میتۆلۆژیا، هەر بیردەکاتەوە و بیردەکاتەوە، هەر دەڕوات و دەڕوات، هیچ شتێک چیتر ئەو ناوەستێنێت.
لە کۆتاییدا دەگات بەو قەناعەتەی کە هەموو ئایینەکان دیاردەی کۆمەڵایەتین، یان و مەولەوی وتەنی(ئاوێنەی هزری پەیامبەرەکان)و بەرهەمی ناخ و بیرکردنەوە و تەڵامانی مرۆڤ خۆیەتی و هیچیتر.

سەبارەت بەوە،
چەند گەنجێک دەناسم دوو دانەیان ئێستا فرێندمن لە فەیسبووک و یەکیان هی دەڤەر و شارەکەی منە، کاکە(ڕا…)ˇ وەختێک لە گرووپی(فیکرخانە)، ئەدمین بوون.
فیکرخانە، گرووپێکی فیکری عەدنانییەکان بوو، ئێستا دانەیەکیان (خـــی)لائیکە، ئەو هاوڕێیەشم لە شارەکەی خۆم، لەگەڵ سێ دانەیتریشان هەر لەو گرووپە ئەدمین بوو، دوویان بە ئاشکرا مەسیحی بوونی خۆیان لە فەیسبوک جاڕدابوو و ئاینیان گۆڕی لە ئیسلامەوە بۆ مەسیحیەت. دانیەکیتریشان(ح.س). خۆم ئاسا بەرەو ئاڕاستەی نەهلیست بوون و پۆچگەرێتی ڕۆیشت.

جائەوانە لە ئەکاونت و فەیسبووکەکانی خۆیان بە ئاشکرا و بە ڕتووش

گوزارشت لە بیرو باوەڕی خۆیان دەکەن. وەلێ من نامەوێ ناویان ئاماژە پێ بکەم، ئەوەی لائیکیش،(خا...) سەرەتا کەسێکی توندڕۆبوو، ئێستا باوەڕی بە هیچ یەکێک لە ئایینەکان نەماوە. تەنها باوەڕی بە خوداوەند هەیە، وەلێ ئەو خوداوەندە نا کە ئایینەکان باسی دەکەن.
بەر لەچەند ڕۆژێکە، کۆمێنتێکیم بینی لەژێر پۆستێکی خۆیان لە فەیسبووک، لە وڵامی کەسێکدا، ئاوای نووسیبوو:(
١. خودا هەرگیز پەیامی بۆ هیچ مرۆڤێک نەناردووە.
٢. قورئان و پەیامەکان بەرهو□می ناخی پێغەمبەرانن.
٣. جیهان بەردەوام لە گۆڕان و جوڵەدایە.
٤. ژیان بێمانایە و هیچ باوەڕ و فکرێک ناتوانێت مانای ژیان لە خ□یدا کورتبکاتەوە.
٥. فیقهـــ و شەریعەت و بەزم و رەزم یارىیەکی مرۆڤە.
Seen by Shamal Ismael Kareem at 2:51 PM
Shamal Ismael Kareem
هتد...)
ئەوەش بـ□ـــم ســـەبارەت بەو کـــوڕە، لەکـــاتی نووســـینی ئەو بەشەی(بیرەوەریەکـانی فەقێیەکـی گـومڕا..) پێوەنـدیم پێـوەکرد بۆ دڵنیابوون و دووپاتکردنەوەی زانیاریەکان لە زاری خۆیەوە سەبارەت بە خۆی و هاوڕێکـــانی، پێـــی گـــووتم: کە ئەو لە ڕێگەی ئەقڵ و عیرفانەوە، کەسێکی باوەڕدار و (ڕبووب)ی باوەڕه، نەک ئایین.
ئینجا ئەو هەر بە ئاشکرا لائیکە و ڕۆژانە چەندین پۆستی ڕەخنەیی سەبارەت بە ئەقڵی ئایینی و، ئیسلامی سیاسی و مەزهەب و کەلەپووری ئایینی و ئایینەکان پۆست دەکات و ئەو زانیاریانەم سەبارت بە خۆی و دوو لە هاوڕێکـــــانی(ح. س)و (ڕ. بەردەڕەشـــــی) لە زاری خۆی دووپاتکردەوە.

ئەو دوانەی کە بـــوون بـــه مەســیحی دانەیەکیان(هـــا...کوردی) ئەویـــش پێشووتر کەسێکی دۆگماتیک و زۆر وشکباوەڕبوو و ئەندامێکی یەکگرتوو ئیسلامی بوو،
بیرمە جارەک قسەی پێ گووتم لە کۆمێنت لەسەر پۆستێکم، چوونکە ڕەخنەم لە مەلاکان و ئیسلامی سیاسی گرتبوو، ئەوکات من لە ماجستێرم دەخوێند و ئەو قوتابی بوو لە قوتابخانەی ئایینی.
ئەویش لە کاتی نووسینی ئەو بەشەی بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گوومڕا، پێوەندیم پێوەکرد و لە ڕێگای چاتەوە نامەمان گۆڕییەوە و نامەکەی سەبارەت بە خۆی و بیر و باوەڕەکەی و بەڕوخسەت و ئاگاداری خۆی و وەکـــوو خۆی و بێ هیـــچ دەســـتکاریەک لـێــرە دادەنێمەوە(خوێنـــدکاری شەریعەی ئیسلامی بووم، ئەو سات□ی لە فکرخانە ئەدمین بووم.

پاشان بووە مەسیحی، ئەوە زۆر باش بوو، چێژم لێی بینی، دواتر وازم لە مەسیحییەتیش هێنا، بوومە مولحید، بەڵام وازهێنانم لە مەسیحییەت هەرگیز لەسەر بنەمای دژایەتی نەبوو، ئێستاش عیسام خۆشدەوێت، وە ئیلحادیشم تێپەڕاند…

ئێستا وەک پسپۆڕی خۆم، زیاتر گرنگی بە سایکۆلۆژیا و نەخۆشییە دەروونییەکان و سێکسزانی دەدەم.
من ڕێبازێکی دیاریکراوم نییە، خۆم لە دەرەوەی ڕێباز و ئایدۆلۆژیا دەبینمەوە.)

سەبارەت بەو سێ ئەدمینەی تری گرووپی فیکرخانەش کە پێشووتر موسڵمان و عەدنانی بوون، پێی گووتم(خا… نوێ بوو، ئەویش سەرەتا توندڕەو بوو، بەڵام بەهۆی فکرخانەوە گۆڕا.
را.. بووە مەسیحی و ح…یش بووە پووچگەرا)ˇ.

(ها …کوردی)
ئێستا لە زانکۆی سەلاحەدین، لە بەشی دەروونناسی خوندەکارە.
..
سەبارەت بە دانیەکیان(خ..) گووتم لائیک و بڕوادارە!
لەوەدەچێت ئەو پرسە لای خوێنەران درووست بووبێت و بڵێن:چۆن دەبێت کەسێک(لائیک) و بێ دین بێت و لە هەمان کاتدا بڕوادار و ڕبووبیش بێت!؟

هەڵبەت ئیسلامی سیاسی و سەلەفیزم زۆرجار لەوەش نەزانانە کورد وتەنی: دە و دەشا و تێکەڵ دەکەن و دەن و دەن و هەرچی ئەگنوستیک و ئەتایست و دایزم و لائیکە، تەنانەت زەردەشتی و ئایندارانی سەربەئایینەکانی تریش، لە یەک خانە ڕیز دەکەن و ناویان دەنێن زندیق یان بێ باوەڕ و مولحید، کە ئەوە زۆر هەڵەیەکی گەورە و جەهلێکی موڕەکەب و تابەعیت چەواشەکارییە.

ئەگنۆستیک: یان ئەگنۆستیکەکان گوومان گەران، واتا باوەڕیان بە ئایین نییە و هەمووو ئایینەکان بە وەهم و درۆ دادەنێن، بە خوداوەندیش نازانم گەڕاو شەکاک و گومانگران، نە بوونی خوداوەند دەسەلمێنن و نەیش ڕەتی دەکەنەوە.
سۆفستاییەکان لەسەردەمی پێش زاین لە یونان ئەگنۆستیک بوون.
ئەوان دەیان گووت: تەمەن هێندە کورتە و بەشی ئەوە ناکات، بڕۆین و خۆمان بەوەها بابەتێک خەریک کەین، ئایە خوداوەند هەیە، یان نییە!
ڤینکشتاین فەیلەسوفی زمان ناس دەڵێت:خودا لە دەرەوەی زمانە،

شتێکیش لە دەرەوەی زمان بێت، ناتوانین نە بیسەلمێنین، نەیش ڕەتی کەینەوە، مادام بابەتەکە میتافزیکایە و لەدەرەوەی زمانە، باشتر وایە بێ دەنگی لێ بکەین.
(فاروق ڕەفیق)یش لەکتێبی(یەک کاتژمێر ماوە بۆ نیوە شەو) بەلای هەمان ڕای فینکشتاین دا دەڕوات.
(تەحسین حەمە غەریب)یش لە کتێبەکەی(فەلسەفەی ئەخلاق)دا، دەڵێت:
سەبارەت بە بوونی خوداوەند و نەبوونی، سەلماندن، یان ڕەتکردنەوەی، لە ڕووی فەلسەفیەوە، بەڵگەکان تەکافوئول□د□یلەن، واتا هاوشێوەن، هەم ئەوانەی دەڵێن خودا هەیە، کۆمەڵەک بەڵگەیان هەیە، هەم ئەوانەیش کەدەڵێن نییە، بەهەمان شێوە.

دایزم□کان(Deism□

باوەڕیان بە خودا هەیە، بەڵام بە هەموو شێوەیەک ئایینەکان ڕەتدەکەنەوە و هەمان شێوەی ئەگنۆستیکەکان ئایین بەدرۆ و وەهم دەزانن. وەلێ ئەوان باوەڕی تەواویان بەوە هەیه، کە خودایەک بوونی هەیه، بەڵام خودای ئایینەکان نییە، کەواتا ئەوان بێ ئایین(لائیکن)،وەلێ بێ بڕوا و ئەتایست و مولحید نین.

دەتوانین بڵێین(ڕبووبەت: یان دایزم.
مەزهەبێکی فیکری لادینی و فەلسەفی لاهوتیە، دایزمەکان یان ڕبووبیەکان باوەڕیان بە خوداوەند هەیە، بۆچوونیان وایه و دەڵێن لە ڕێگای بەگەڕخستنی ئەقڵ و وردبوونەوە لە سروشت، بەسە بۆ ئەوەی باوەڕت بەوە هەبێت، خودایەک هەیه، بۆیە سەلماندنی ئەو خودایە پێویستی بەئایین نییە.
زۆربەی دایزمەکان دەستوەردانی خوداوەند لە کار و باری مرۆڤ ڕەتدەکەنەوە، بە تایبەتی پەڕچوو و موعجیزە..)

جا ئەو(خ…)یەی کە باسم کرد، لەو جۆرەیانە. واتا دایسم و ڕبووبیە.

ئینجاسەبارەت بە هاوتایکردنی مولحید و ئیلحاد بە چەمکی ئەتایستەوە، کاکە(پەیوەند سلێمانی) ئەتایست، وتارێکی جوان و بەهێزی سەبارەت بەوەنووسیوە و ئەو هەڵەیەی ڕوونکردووەتەوە و بەرپەرچی داوەتە، کە ناکرێت هەرگیز، ئیلحاد و ئەتایستبوون لە تای یەک تەرازو دابنێن و یەک وتا و پێناسەیان بۆ دابندرێت.
من لێرەوە چیتر لەسەر ئەوە ناڕۆم.

تێبینی:

خا.. و ها..کوردی لاریان نەبوو ناوەکانیشان لەو بەشەی بیرەوەریەکانی فەقێیەکی گومڕادابنێم. وەلێ من پێم باشتر بوو و تەنها بە هێماو پیت ئاماژە بە ناوەکانیان بکەم.